

**OILAPARVARLIK FAZILATLARINING MILLIY VA
UMUMINSONIY QADRIYATLAR ASOSIDA YUKSALISHIDA
OILANING O'RNI**

Tojiboyeva Nodiraxon Tursunaliyevna

Andijon davlat pedagogika instituti

Maqola haqida ma'lumot

Qabul qilingan: 24.05.2024

Qayta qabul : 24.05.2024

Saytda mavjud : 24.05.2024

Muallif (lar)

N.T.Tojiboyeva

Muallif bilan aloqa

<https://orcid.org/0009-0005-2065-7362>

nodirahontojiboyeva4@gmail.com

© **N.T.Tojiboyeva**

UNIVERSAL xalqaro ilmiy jurnal

Ochiq ma'lumotlar:

<https://universaljurnal.uz/index.php/jurnal>

Maxfiylik bayonoti

Materialni istalgan vosita yoki formatda nusxalash va qayta tarqatish hamda maqoladan to'g'ri iqtibos keltirish va litsenziyasini ko'rsatish sharti bilan istalgan maqsadda foydalanish mumkin.

Annotatsiya: Ushbu maqolada oilaviy qadriyatlar va an'analar o'zbek oilalarida milliy qadriyatlar asosida sog'lom va barkamol avlodni tarbiyalashda oilaning o'rni va ahamiyati haqida fikr yuritilgan. Shuningdek, bugungi kunda milliy qadriyatlar asosida o'zbek oilalarida farzandlarni tarbiyalash borasida yo'l qo'yilayotgan ayrim kamchiliklar to'g'risida mulohazalar bayon etilgan.

Tayanch so'zlar: Sog'lom avlod, milliy qadriyatlar, millat, tarbiya, ijtimoiy muhit, oila, urf-odatlar, nizoli vaziyatlar qarindosh-urug'chilik, shajaralar.

Abstract: In this article, family values and traditions in Uzbek families based on national values are discussed about the role and importance of the family in raising a healthy and well-rounded generation. Also, comments are made about some of the shortcomings in the upbringing of children in Uzbek families based on national values.

Key words: Healthy generation, national values, nation, upbringing, social environment, family, traditions, conflict situations, kinship, genealogy.

Аннотация: В данной статье рассматриваются семейные ценности и традиции в узбекских семьях, основанные на национальных ценностях, о роли и значении семьи в воспитании здорового и всесторонне развитого поколения. Также высказываются комментарии о некоторых недостатках в воспитании детей в узбекских семьях на основе национальных ценностей.

Ключевые слова: Здоровое поколение, национальные ценности, нация, воспитание, социальная среда, семья, традиции, конфликтные ситуации, родство, генеалогия.

Mustaqillik sharofati tufayli yurtimizda urf-odat va an'analarimizning jamiyatni birlashtiruvchi imkoniyatlaridan to'liqroq foydalanish uchun juda katta imkoniyatva yo'l ochib berdi. Jamiyat hayotidagi ulkan o'zgarishlar, televidiniya, radio va matbuotning mavqei kun sayin ortib borayotgani, bir qarashda urf-odat va an'analarni o'rganish masalalari zamonaviylashish jarayonlari komida qolayotgandan tuyulsa-da, ularning jamiyat hayotidagi, shaxs ma'naviyati va mafkurasining shakllanishidagi ahamiyati kamayayotgani yo'q. Albatta, urf-odat va an'analar hamda ma'rosimlar o'z vazifasini to'g'ri o'tashi uchun ular bevosita xalq tomonidan to'la e'tirof etilishi, kundalik turmush tarzining ajralmas qismiga aylangan bo'lishi kerak. Shu sababli har bir jamiyat urf-odatlarining xalq orasiga yaxshi singib ketishidan manfaatdordir. An'ana va urf-odatlar tarixiy mazmunga ega, ya'ni moddiy turmush sharoiti ta'sirida yuzaga keladi, vaqt o'tgan sari ular barqarorlasha borib, ajdodlardan avlodlarga me'ros bo'lib qoladi. Buning uchun ular insoniyat hayotida qadriyatga aylanishi kerak. Zero, urf-odat, an'analar va marosimlar inson uchun qadriyatga aylanganda, uning hayotini boyitadi. SHu bois har qanday jamiyat, har qanday ijtimoiy tuzum ularga ehtiyoj sezadi, ular yordamida odamlar orasida o'zaro munosabatlar kengtus oladi, ahloqning muayyan qoida va mezonlari vujudga keladi.

Mustaqillik yillarida davlat va mamlakat miqyosida 9 ta rasmiy umumxalq bayramlari qaror topdi. Ular xalq va mamlakat tarixi, milliy mentalitet va ma'naviyat, darajalari puxta o'ylab joriy etilgan. Ushbu bayramlarni nishonlash yosh avlod tarbiyasida ona Vatanga bo'lgan mehrni mustahkamlaydi. Asrlar mobaynida shakllangan, avloddan avlodga bebaho meros sifatida o'tib kelayotgan urf-odat, marosim va bayramlar milliy mafkuraning asosiy g'oyalarni singdirishda muhim omil bo'ladi.

Kattalarga hurmat, kichiklarga izzat ota-ona va farzandlarning o'zbekona munosabatlari o'zaro hamkorlik, farzandlarning taqdiri va kelajagi uchun qayg'urish, ularga g'amxo'rlik qilish hamisha oilaviy qadriyatlarining va udumlarning asosiy qoidalari bo'lib kelgan. Afsuski, o'tgan totalitar tuzum davrida bu qadriyatlarga jiddiy putur yetdi. SHajaralar unut bo'ldi, oilaviy hunarmandchilik va kasb-korni avlodddan-avlodga uzatish, oilaviy kasbiy ko'nikmalar unut bo'lishi uchun barcha choralar ko'rildi. Qarindosh-urug'ning bir xil kasbga ixlos qo'yishi "qarindosh-urug'chilik" tamg'asi ostida qoralandi. SHu tarzda jamiyatda oilalar va urug'larning an'anaviy kasbiy yoki ijtimoiy "o'rni" batamom yo'qolib ketishiga sal qoldi. Uning o'rniga urug'-aymoqchilik va oshnaog'aynigarchilikning ijtimoiy buzuk shakllari yuzaga kela boshladi. SHu bilan birga, qarindoshlarning o'zaro yordami ba'zi hollarda jamiyat taraqqiyotini sekinlashtirib qo'yadigan tayyorga ayyorlikka va tanish-bilishchilikka aylanib ketdi.

G'arbning yoki dunyoning boshqa burchidagi xalqlarning u yoki bu an'analari, rasm-rusmlariga ko'r-ko'rona taqlid qilishdan ko'ra, o'zining noyob udumlarini ko'z-ko'z qilishga hozir bo'lgan xalqqa aylanib qolishimiz xech gap emas. Vaholangki, oila vanikoh, farzand tarbiyasi, jamiyatning katta va kichigi o'rtasidagi samimiy, insoniy munosabatlarga rivojlangan mamlakatlardan kelgan minglab xorijliklar havas qilayotganlari ham ayni haqiqatdir. O'z asriy qadriyatlarining egasi bo'lgan xalqimiz mustaqillik yillarida sharqona demokratiyaning o'z mentalitetiga mosshaklini qaror toptirishda tashabbusni tobora o'z qo'lga

olmoqdaki, bundaaholining bilimdonligi muhim ahamiyat kasb etmoqda

Darhaqiqat, jamiyat va davlat farovonligi, gullab yashnashi oilalarning zamonaviyligi va uning ma'naviy axloqiy poydevorining mustahkamligiga bog'liq. Shu boisdan ham mamlakatimizda amalga oshirilayotgan tub islohotlar mazmunida oila manfaatlarini huquqiy, ijtimoiy iqtisodiy va ma'naviy jihatdan himoya qilish masalalariga alohida e'tibor berilmoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil fevraldagi "Jamiyatda ijtimoiy ma'naviy muhitni sog'lomlashtirish, mahalla institutini yanada qo'llab quvvatlash hamda oila va xotin-qizlar bilan ishlash tizimini yangi darajaga olib chiqish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5938-sonli farmoni zamonaviy oilani "Zamonaviy oilada, farzand tarbiyasida milliy va umuminsoniy qadriyatlarni shakllantirish masalalari" mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy anjumani materiallari to'plamishakllantirishda va uning ijtimoiy-iqtisodiy va ma'naviy asoslari samaradorligini oshirishda metodologik asos bo'lib xizmat qilmoqda. Oilaviy qadriyatlarni singdirish bolalarni kelajakda zararli qarorlar qabul qilishdan himoya qilishi va yo'naltirishi mumkin, chunki ular to'g'ri va noto'g'ri tuyg'usini o'rgatadi. Ular munosabatlarga qo'shilishi va mulohazalar, xatti-harakatlar va otaonalik uslublariga ta'sir qilishi mumkin. Biz qilayotgan ishlarning aksariyati va turli vaziyatlar va mavzularga qanday munosabatda bo'lishimiz bizning qadriyatlarimiz natijasidir. Sharq oilalari o'zlarining ko'p asrlik mustahkam ma'naviy tayanchlariga ega bo'lib, aynan oilada demokratik negizlarga asos soladi, odamlarning talab ehtiyojlari va qadriyatlari shakllanadi. Oila tashkil bo'lishi va rivojlanishida bir necha bosqichlarni o'z boshidan kechiradi. Dastlabki bosqich oilaning tashkil bo'lish davrining o'z ichiga olib, bu davrda oilada er-xotin o'rtasida yangi munosabatlar shakllanadi. Bu o'ziga xos turli oilalarda tarbiyalangan va

turli tabiatga ega kishilarning bir-biriga moslashish davri bo'lib o'rtacha bir yilgacha davom etadi. Bu davrda oilaviy moddiy sharoitlar, uy-joyva ruhiy mikro iqlim yaratiladi. Oila sog'lom turmush tarzini shakllantirish "maydonchasi" hisoblanib, har bir insonning dastlabki gigiyenik ko'nikmalarga o'rganishi, undagi sog'lom turmush tarziga bo'lgan dunyoqarashning shakllanishi aynan oilada boshlanadi. Ikkinchi bosqichda uy-joy sharoitlarini yaratish davom ettirilishi bilan bir qatorda oilada bolalarning tug'ilishi va ularning dastlabki tarbiyasi masalalari kun tartibiga chiqqandi. Odatda, oilalar yanada mustahkamlanish davrini o'taydi. Bu davrda erxotinning bir-biriga nisbatan hurmatda bo'lishi, bir-birini qo'llab-quvvatlashi, oilani yanada mustahkamlaydi, bolalar tarbiyasiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Oilaning rivojlanishidagi uchinchi bosqich-bu oilaning barqarorlashuvi bo'lib, bunda odatda oilaning moddiy sharoitlari asosan yaratilgan bo'ladi, er-xotin e'tibori joriy masalalarga qaratiladi. Er-xotin bir-birini yaxshi o'rganganligi tufayli vujudga kelgan totuvlik oilada bola tarbiyasiga ham, oila jipsligiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Oila uning mohiyati "jamiyat-oila-individ" tizimidagi og'irlik markazining jamiyatdan individga o'tkazilishida namoyon bo'lmoqda. Bu esa o'z navbatida ommaviy ong va xulq-atvor o'zgarishiga olib kelmoqda. Aslida, o'z tarixida oila shaxsdan ko'ra ko'proq jamiyatga xizmat qilgan. Bizning zamonamizda oila kichik guruh sifatida shaxsning samarali shakllanishi uchun, bolalar tarbiyasi uchun, yosh avlodning qadriyat yo'nalishlarini shakllantirish uchun juda muhim zaruriy omilga aylandi

Qadriyatlar nima uchun muhimligini va ularni o'z farzandlariga

qanday singdirish kerakligini bilgan ota-onalar qarshi turishga tayyor bo'lishlari uchun o'z farzandlarini uydan tashqaridagi jihozlashlari, qo'llab-quvvatlashlari va tajribalardan kelib chiqadigan muammolarga himoya qilishlari mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar (Reference List)

1. V.Karimova Oila psixologiyasi Toshkent - 2007 yil
2. SHoumarov G', Xaydarov O. Oila psixologiyasi SHarq .T.2008.
3. Tolibjonovna, V. O. G. (2024). AXBOROT MUHITI VA GLOBALLASHUV JARAYONLARINING YOSHLAR XULQ-ATVORIGA TA'SIRI PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI. *Ustozlar uchun*, 56(2), 161-167.
4. O'Gilxontolibjonovna, V. (2023). AXBOROT MUHITI YOSHLAR IJTIMOY NORMALARI SHAKLLANISHIGA TA'SIRINI TADQIQ ETISHNING METODIK JIHATLARI. *Современное образование (Узбекистан)*, (11 (132)), 15-22.
5. Abdulmadjidova, M. (2021). Muloqot–Bola Psixik Rivojlanishining Muhim Omili. **BARQARORLIK VA YETAKCHI**
6. Ziyomhammadov, B., & Abdullayeva, S. (2006). *Pedagogy. Study guide*. Tashkent, 40. **TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI**, 1(6), 614-617.
7. Abdullaeva, S. H. (2014). Shaping to emotional stability future teachers of the professional education. *European Journal of Natural History*, (4), 23-24.
8. Khamidovna, A. S. The Role of a Psychologist in Creating a Learning Environment in Higher Education Institutions.
9. Абдуллаева, Ш. Х. (2021). ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ФАКТОРЫ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО СТРЕССА В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧИТЕЛЯ:
10. Абдуллаева Шоира Хамидовна Ташкентский государственный университет Востоковедения, заведующий кафедрой педагогики и психологии, доктор психологических наук, доцент. *Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал*, (5).
11. Khamidovna, A. S. (2018). The Study of the Emotional Stability of Secondary School Teachers–as a Component of Professional Competence. *Archive*, 75.
12. Абдуллаева, Ш. Х. (2016). КОММУНИКАТИВНЫЕ УМЕНИЯ КАК ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ КОМПЕТЕНЦИЯ ПЕДАГОГА. *NovaInfo. Ru*, 3(54), 304-306.
13. qizi Xabibullayeva, S. S., & qiz Abdulmadjidova, M. D. (2023, January). TEZKOR QAROR QABUL QILISH-HOZIRGI ZAMON MUHIM TALABI. In *INTERNATIONAL CONFERENCES* (Vol. 1, No. 2, pp. 45-49).
14. Abdulmadjidova, M., & Sattarova, I. M. (2021). O'smirlar o'rtasidagi nizoli vaziyatlarni bartaraf etishda hamkorlik masalalari. *Science and Education*, 2(12), 602-608.